

Wegen tot verzoening - De bron van LACHAI-ROI (Gen. 16)

Abraham, Sara, Agar, Ismaël, Isaak...

Een verhaal van individuele wezens, verstrikt in de meeste elementaire driften van nijd, furie, wraak, vernedering...

Wat een familieroman! Een sage waar de populairste soaps niet kunnen aan tillen...

Een patriarch gesteld op nakomelingschap, schipperend tussen twee vrouwen, een slavin die hem een zoon schenkt op vraag van zijn echtgenote, een echtgenote die dan uiteindelijk en na omwegen zelf moeder wordt, twee jaloerse rivalen die vechten om het eerstgeboorterecht van een al dan niet wettelijke erfgenaam, het opvorderen van een erfenis, een brutale uitwijzing, een vluchtende moeder met kind naar een onherbergzaam oord...

Stel je voor dat die personages op een familiereünie zouden worden uitgenodigd... ik ben niet zeker dat er die dag ooit nog een nagerecht op tafel zou komen, iedereen zou al lang zijn gevlucht.

Machtsvertoon, hoogwaan, jaloersheid, pesterijen, rivaliteit, ontgoocheling... we hebben hier een waaier aan menselijke belevingen die diepe wonden kunnen slaan.

Als we ons aan deze figuren spiegelen kunnen hier veel vragen opkomen, tot in het meest intieme...

Wanneer heb ik iemand onrechtvaardig behandeld? Wanneer en hoe heb ik mij verdedigd en misschien wraak genomen? Geen begrip gehad voor een ander? Welke geliefde heb ik pijn gedaan? Hoe ging ik om met verraad, bedrog, ontgoocheling, spot, misbruik?

Hoe geraken we uit dat kluwen dat zo herkenbaar is? Is er hier ooit verzoening mogelijk? waar zo diepe kwetsuren zijn geslagen?

Zijn er wegen tot verzoening: met onszelf, met de ander, met onze menselijke conditie...? Hoe kan ik die stap zetten naar de ander die ik kwetste en hem/haar om vergeving vragen?

Eens vertelde mij iemand dat ze verstrikt zat in een benarde situatie van een familie in grote ruzie... en zij had een droom. Tijdens een tocht in het gebergte waar alles onder sneeuw lag, moest ze door een smalle gleuf, bergop. Maar plots zat ze klem, kon geen stap vooruit noch achteruit zetten, en de afgrond lag voor haar.

Er kwam iemand van boven de bergrand haar een hand reiken...

Sterke metafoor! Ja, bergen zijn driedimensionaal... als je nog voor-, noch achteruit kunt stappen, dan blijft nog een vluchtweg naar boven.

De Lier, 7 februari 2016, Wegen tot verzoening

We vergeten soms de derde dimensie. Twee dimensies, van mens tot mens, en dan een derde, lijkt hier in het verhaal: de Bijbel heeft nooit een beter woord gevonden dan ENGEL om de mens uit een kritische situatie te helpen. Er wordt hier iets opgetild naar een hoger niveau.

Keren we terug naar het verhaal.

Alleen de kinderen komen vrijuit, en het is ook omwille van de kinderen, vooral van dat ene, het kind van de vluchtende slavin, dat er zich een toekomst opent.

Laten we het van die kant bekijken, de kant van het kind en de Engel...

De Engel vraagt: "Hagar, vanwaar kom je? Waar ga je heen?"

In veel therapieën rond lijden, schuldgevoel, herhaalde mislukkingen enz. wordt gepeild naar een zogenaamd oertrauma dat ons leven zou beheersen, en meestal klopt dat. Dat is de vraag "Vanwaar kom je?"

In veel gevallen echter lijkt deze zoektocht uit te monden in een doodlopende weg, soms letterlijk.

Vandaar het belang van de tweede vraag: "Waar ga je heen?"

Met andere woorden "Wat doe ik hiermee vandaag?", wat een betere invalshoek is, gericht op de toekomst die ik, in de mate van het mogelijke, zelf kan uitstippelen.

Als ik bewust ben van het kwaad dat ik zelf heb aangericht, hoe maak ik dat weer goed?

Er is wel een onmisbare voorwaarde: ik moet iemand die vraag horen uitspreken, er moet iemand zijn *die mij ziet...* aan de kant van de bron genaamd Lachai-Roi, de bron van "de Levende die mij ziet".

Gezien worden van gelaat tot gelaat... hier klinkt wat de grote filosoof E. Levinas¹ als grondgedachte meegaf.

Wat je ook hebt meegemaakt, en hoe groot je verlangen tot verzoening ook is (hier vooral de vergeving die je vanwege een ander zou wensen te krijgen), je kan geen barmhartigheid tonen, respect, compassie, vergeving, overgave aan elkaar als je de ander niet ontmoet als ander.

Je kunt het niet uit jezelf doen, je "doen" vormt een antwoord op de verschijning van een ander mens, de medemens. Wat gebeurt er in de confrontatie met het gezicht van een ander? Als je in de ogen van de ander ziet wat voor wonden je hebt geslagen?

Het gelaat van de weerloze ander, die ik heb doen lijden, daagt mij uit mijn eigen bestaan te vergeten, mijn geslotenheid open te breken: zo doet het gezicht van de ander een beroep op mijn verantwoordelijkheid, en omdat het goede mij voorafgaat (het goede van de schepping die mij doet bestaan), kan ik het opbrengen om het goede te doen en moedig die stap tot herstel te wagen.

Je kan niet eisen van een ander dat hij/zij jou om verzoening zou vragen, dat is zijn vrijheid, en misschien is hij/zij er nog niet aan toe.

We kunnen wel zelf het initiatief nemen, met kleine stappen proberen een ander tegemoet te gaan en hem om de genade vragen hem in het gezicht te mogen zien, “echt zien”, van mens tot mens, als “Degene die mij ziet” LACHAI-ROI.

Dan zullen we het genezend woord kunnen en mogen uitspreken: “Sorry, wat ik jou heb aangedaan, vergeef het mij”.

Wij hebben hier elkaar in deze gemeenschap voor nodig.

Inderdaad, zoals de theologe Lytta Bassetⁱⁱ het schrijft (ik parafraseer):

Vergeving laat zich niet definiëren, maar op haar weg laat ze een signatuur achter. Een mens kan zich niet alleen vrijmaken van alles wat hem bepaalt in z'n zijn en zijn handelen. Hij heeft het woord van de ander nodig. Waar er vergeving/verzoening is, primeert de relatie, de relatie tot de ander krijgt prioriteit. De signatuur van de vergeving komt tussen het gelaat van de getroffene en de afgrond van kwaad dat hem werd aangedaan (dat IK hem heb aangedaan !).

En wie weet of er hier geen vlindereffect van komt?

Je weet wel, het vlindereffect:

De naam is gebaseerd op een metafoor die in 1961 werd gebruikt door Edward Lorenz om aan te geven dat de vleugels van een vlinder in Brazilië maanden later een tornado in Texas zouden kunnen veroorzaken. Dat is vooral van toepassing in situaties van chaos, waar minieme oorzaken grote gevolgen kunnen hebben...

Een kleine stap naar een ander hier, de stap die ik nu kan zetten, veroorzaakt misschien zo'n effect dat we allen in een weldoende tornado van mildheid en verzoening terechtkomen.

Een tornado van Lachai-Roi, van Wie ons ziet...

Monique de Buck van Overstraeten
De Lier, 7 februari 2016

ⁱ LEVINAS E. *Totaliteit en Oneindigheid*, herziene vertaling van *Totalité et Infini*, Boom, Amsterdam, 2012

ⁱⁱ BASSET L., *Le pardon originel*, Labor et Fides, Genève, 1995